

ČTVRTLETNÍK

ZIMA 2024/2025

PRO PAMÁTKY

Kouzlo nového ve starém

KONVERZE TŘECH NÁDRAŽNÍCH BUDOV
REVITALIZACE CÍSAŘSKÝCH LÁZNÍ S VESTAVBOU KONCERTNÍHO SÁLU
ROZHOVOR S EXPERTKOU NA EKONOMIKU KULTURY TEREZOU RAABOVOU

Nadace ABF

ÚVODEM

Konec a začátek každého roku bývá čas pro bilancování i plánování. U jednotlivce, rodiny, firem, ale také u neziskových organizací. Nejinak je tomu u nás.

Já sám mám velkou radost, že se naši jarní i podzimní konferenci podařilo zaznamenat, a to díky spolupráci se společností SlidesLive. Přednášky i diskuze jsou tak široké veřejnosti k dispozici bezplatně, čímž chceme ještě více šířit osvětu a příklady dobré praxe. I díky tomu se mohou napříč Českem nadále zachraňovat a oživovat další památky. O některých z nich se dozvíte na následujících stránkách. Náš tým se rozšířil o dva nové zaměstnance – Julii a Vítku, což je důležité pro stabilní rozvoj redakce. V roce 2025 začneme vydávat on-line průvodce pro majitele památek a do jejich přípravy zvát uznávané odborníky. To vše souvisí i s rozpočtem.

Na tomto místě bych proto rád poděkoval firemním partnerům, městům, krajům a vyjádřil vděčnost za rostoucí podporu našim dárcům. Právě díky nim můžeme plánovat a připravovat dlouhodobé projekty, jako je např. i tento časopis.

Přeji vám inspirativní čtení.
Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

Ve třetím čtvrtletí roku 2024 přibylo do evidence Národního památkového ústavu 12 nemovitých kulturních památek. Ministerstvo kultury za ně prohlásilo mimo jiné brněnský areál bývalé textilní továrny Mosilana, Robertovu vilu v Židlochovicích, venkovskou usedlost v Borovnici a kulturní dům s Památkem Emila Holuba v Holicích. Památkami se staly městské domy v Manětíně a Počepicích nebo hasičská stožárová rotační siréna v Břežanech II.

Obec Břežany II

VLTAVA SLAVNÁ A SPLAVNÁ

V roce 2025 si česká i světová veřejnost připomene 150. výročí od prvního uvedení symfonické básně Bedřicha Smetany Vltava. Při této příležitosti přichází Národní památkový ústav s projektem VLTAVA slavná & splavná, který připomene význam řeky jako národního symbolu a kulturní cesty ve všech podstatných přírodních, kulturních, společenských i hospodářských souvislostech. K projektu se připojuje řada veřejných i privátních subjektů spojených s vltavským

kulturním dědictvím. Během celého roku se můžete těšit na kulturní akce, edukační programy, přednášky a prohlídky památek. Projekt vyvrcholí v září stejnojmennou výstavou v Jízdárně Pražského hradu. Na ní se představí jedinečný soubor uměleckých děl, památek a historických dokumentů spjatých s Vltavou, v tomto rozsahu a komplexnosti vůbec poprvé v historii. Podrobnější informace o výtvarné soutěži Vltava očima dětí, happeningu Vltavská štafeta a dalších aktivitách najdete na webových stránkách.

www.vltava2025.cz

KOMPOST

Institut umění – Divadelní ústav a Kancelář Kreativní Evropa Kultura se rozhodly vydávat newsletter o udržitelnosti v kultuře nazvaný KOMPOST. Jeho cílem je nabízet inspiraci, příklady dobré praxe, novinky z domova i zahraničí z oblasti ochrany klimatu, wellbeingu nebo

dalších témat udržitelnosti. Kultura a umění může pomoci hojit rány současné společnosti vystavené krizím, které jsou způsobeny například rozvratem klimatu, válečnými konflikty, epidemií osamělosti či digitalizací.

www.idu.cz/cs/o-nas/projekty-a-info-portaly/6553-kompost

SPOLUPRACUJEME

ČASOPIS PROPAMÁTKY VYDÁVÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PÉČI O PAMÁTKY. REDAKCE DLOUHODOBĚ SPOLUPRACUJE S ŘADOU VÝZNAMNÝCH OBOROVÝCH ORGANIZACÍ:

HUŤ SE SLÉVÁRNOU BARBORA V JINCÍCH NA PŘÍBRAMSKU BYLA PO OBNOVĚ OTEVŘENA VEŘEJNOSTI V KVĚTNU 2024.

REKONSTRUKCE SYNAGOGY V BUDYNĚ NAD OHŘÍ SE USKUTEČNILA V LETECH 2022–2023.

ROZHOVOR S TEREZOU RAABOVOU

Památky ožívají díky jasné strategii

Vyzpovídali jsme expertku na ekonomiku kultury, kreativní průmysly a kulturní politiku. V rámci své činnosti ráda podporuje revitalizaci památek a rozvoj kulturního dědictví. Pomáhá jim hledat a nacházet trvalé cesty fungování.

Jste zakladatelkou platformy Culture matters. Co je jejím hlavním polem působnosti?

Culture matters se zaměřuje na vzdělávání kulturních manažerů a dalších aktérů v kultuře. Kromě Culture Matters jsem založila ještě agentury na výpočet ekonomických dopadů Economic Impact a Economic Impact Art, které pomáhají např. festivalům, divadlům, muzeím a nejruznějším eventům vyčíslit a pojmenovat jejich komplexní dopad na jejich region a společnost. V roce 2020 jsem se propojila s kolegou Ondřejem Špačkem, který tehdy dělal velmi podobné věci pro cestovní ruch a sport. Všechny naše firmy jsme zastřešili jednotnou značkou KREIA group a rozšířili portfolio služeb na všechna volnočasová

odvětví: kulturu, sport, cestovní ruch. Naším hlavním cílem je propojit věcnou náplň a vizi projektů s ekonomickou rovinou, aby byly dlouhodobě udržitelné, přínosné pro místní komunitu, region a ekonomicky životaschopné. Proto pomáháme nejruznějším organizacím a (nejen) kulturním projektům nastavit strategické plánování, provozní a finanční model, spolupráci s klíčovými stakeholdery, participaci s místními obyvateli nebo vyhledáváme možné dotační tituly.

Kdo je vaší cílovou skupinou?

Pro kulturní analýzy a strategie jsou to obce, města, kulturní instituce (divadla, muzea, orchestry, knihovny, festivaly aj.), ale i jednotlivci a neziskové organizace. Vedli jsme zpracování strategií pro 17 projektů záchrany kulturního dědictví financovaných z norských fondů, studie proveditelnosti Těšínského divadelního a kulturního centra nebo revitalizace zámku Liberec na Dům animace. Pracujeme jak s veřejným sektorem, tak se soukromými vlastníky památek a nositeli projektů.

Řekněte, že nadšenec koupil ruinu zámku. Kdy je vhodné, aby se obrátil na vaši organizaci?

Ideální je kontaktovat nás co nejdříve, jakmile má majitel základní představu o tom, co chce s památkou udělat. Často vidíme, že mnoho projektů včetně záchrany kulturní památky začíná s velkými vizemi, ale mnohdy postrádají pevné ekonomické a strategické základy. Pokud si například

TEXT JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO TEREZA RAABOVÁ, KRYŠTOF HAVLICE, MĚSTYS JINCE, WIKIMÉDIA COMMONS

Tereza Raabová

DŘEVĚNÉ KLEŠTĚ NA GRIL VE TVARU ELEKTRICKÉ KYTARY SE PRODÁVÁJÍ V PALÁCI HUDBY V BARCELONĚ.

Wikimedia Commons: VřVř, CC-BY-SA 4.0

STUDIE PROVEDITELNOSTI PRO TRVALÉ VYUŽITÍ ZÁMKU LIBEREC BYLA JEDNÍM Z IMPULZŮ PRO UKONČENÍ CHÁTRÁNÍ ZÁMKU A ROZHODNUTÍ O REKONSTRUKCI.

někdo koupí ruinu zámku a přemýšlí, jak ji zachránit, rádi pomůžeme už v počátcích projektu – od celého konceptu využití každé části prostor přes finanční model, podporu klíčových partnerů v regionu až po hledání financování. U projektů, jako je revitalizace zámku, můžeme navrhnout či ověřit celkový koncept využití objektu (zda je vhodný na hotel nebo kulturní středisko, čím je lokalita zajímavá nebo zda zámek nevyniká zajímavou historickou osobností či událostí, na které se dá stavět), potom navrhnout komplexní plán využití, jenž bude dlouhodobě udržitelný finančně. Pomáháme také s hledáním grantových výzev nebo nastavením provozních modelů, vhodné právní formy, organizační struktury a celého rozpočtu. Můžeme se podělit o řadu zkušeností a příkladů z praxe, co kde funguje, a co ne.

Rozvojové strategie a studie proveditelnosti zní vznešeně, ale často bývají přijímány skepticky. V čem tkví jejich reálný přínos?

Jejich síla spočívá v tom, že předcházejí problémům a nastavují realistické parametry projektu. Například v případě Těšínského divadla nebo Dreherova pivovaru v Žatci jsme analyzovali nejen prostorové a technické možnosti, ale také cílové skupiny a rizika. Díky našemu nezávislému pohledu odpadá klasická slepota vlastníka či realizátora, najednou uvidí širší souvislosti a možnosti, propojí své „vzdušné zámky“ s realitou a aktuálními možnostmi. Díky těmto studiím má projekt jasný

TEREZA RAABOVÁ

- ▶ narodila se v Brně v roce 1982
- ▶ expertka na ekonomiku kultury, kulturní politiku a strategické plánování v kultuře
- ▶ vystudovala JAMU v Brně (hudební manažerství) a Vysokou školu ekonomickou v Praze (mezinárodní obchod, cestovní ruch), absolvovala stáže a odborné kurzy ve Finsku, Kanadě a Nizozemí
- ▶ přes 10 let působila v Institutu umění (IDU) v Praze
- ▶ založila firmy Economic Impact Art a Culture Matters, obě dnes spadají pod skupinu KREIA group
- ▶ v řadě měst a organizací vedla tvorbu kulturní strategie, zpracovala řadu analýz ekonomického dopadu a studií proveditelnosti

plán, který pomáhá přesvědčit investory i veřejnost o jeho smyslnosti.

Jak a čím lze podpořit rozvoj kultury v malých městech a obcích?

Rozvoj kultury v menších obcích závisí na propojení s místní komunitou a jejím zapojení. Klíčovou roli hraje autenticita a respekt k místním tradicím, vlastně jde o rozpoznání místní DNA, jak tomu ráda říkám. Malé obce mohou například pořádat komunitní akce zaměřené na řemesla a vlastní tvorbu včetně gastronomických pochoutek, podporovat lokální tvůrce nebo zapojit školy do komunitních projektů. Důležitá je taky péče o společný veřejný prostor, to je velmi stmelující a vytváří to sounáležitost k místu. A když se u toho zorganizuje nějaký drobný kulturní program a občerstvení, hned máte parádní místní kulturu dostupnou všem. Vidíme, že i malé projekty s nadšenými lidmi dokážou přitáhnout pozornost a zvrátit trend vyliďňování obce a další malé zázraky. Projekty revitalizace veřejného prostoru, kulturního dědictví a správně nastavený provoz dokážou přetvářet celá města a regiony a mohou se stát motorem cestovního ruchu, nových pracovních příležitostí a celkového rozvoje lokality.

Existuje způsob, jak přesvědčit „novodobé starousedlíky“ v příhraničních oblastech, že kultura není jen pivo v hospodě?

Samozřejmě, ale projekty v těchto oblastech musí být maximálně přístupné, propojené s místními příběhy a zahr-

ODBOŘNÍCI Z KREIA GROUP AKTUÁLNĚ POMÁHAJÍ TVOŘIT NOVOU STRATEGII VE SLADOVNĚ V PÍSKU, KTERÁ KAŽDOROČNĚ PŘILÁKÁ 60 TISÍC NÁVŠTĚVNÍKŮ, PŘEVÁŽNĚ RODIN A DĚTÍ.

novat obyvatele do jejich realizace. Důležité je ukázat, že kultura není jen opera, ale je to i obyčejné setkávání a sdílení, společný program v obci nebo veřejná knihovna a že má přidanou hodnotu pro každodenní život. Mimo jiné je skvělým příkladem obec Poniklá v Krkonoších, kde žije asi jen 1 000 obyvatel, ale fungují tam desítky spolků. Většinou to začíná několika aktivními jedinci, kteří na sebe postupně nabalují další skupiny. Není ale špatně, když to iniciuje samospráva.

Má kultura šanci být ekonomicky soběstačná, nebo je závislá na mecenáších?

Ekonomická soběstačnost závisí na typu projektu. Komerčnější kulturní projekty mohou být soběstačné, například díky vstupnému nebo doplňkovým službám (restaurace, ubytování, prodej zboží aj.). Na druhou stranu památky nebo tradiční kultura často potřebují vícezdrojové financování. Vlastně udržitelnost v kultuře je do značné míry založena na vícezdrojovém financování – je dobré kombinovat veřejné a soukromé zdroje a mít také dostatečné vlastní tržby. Proto motivujeme většinu kulturních organizací k rozvoji fundraisingu od mecenášů, drobných dárců i firem a k navyšování vedlejších zdrojů příjmů od vlastních návštěvníků – nejjednodušším příkladem je tzv. mecenášská vstupenka, což je obyčejná vstupenka (například na prohlídkovou trasu) navýšená o hodnotu daru. Stojí ne 100, ale třeba 1 000 Kč a je zcela dobrovolná. Stejně tak můžou

dobře fungovat atraktivní upomínkové předměty. U nás je to často podceňovaná záležitost, ale v zahraničních muzeích a památkách nabízí někdy naprosté skvosty, praktické i vtipné věci v designu památky/projektu, že je prostě nemůžete nekoupit (např. v Paláci hudby v Barceloně mají dřevěné kleště na gril ve tvaru elektrické kytary nebo rozlišovače skleniček v podobě malých gramofonových desek). A také je důležité znát své publikum – kdo jsou vaši návštěvníci, koho a proč to zajímá, odkud přijíždějí, na jak dlouho, jak je můžete dobře oslovit a motivovat k opakované návštěvě. Díky tomu můžete dělat dobrý marketing a výrazně zvyšovat vlastní tržby.

Co vše se snoubí pod udržitelností v kultuře?

Udržitelnost zahrnuje environmentální ohleduplnost, ekonomickou životaschopnost a sociální přínos pro společnost. Například u projektů financovaných z norských fondů byl právě požadavek norských donorů na zpracování strategie, aby byly projekty záchrany památek a revitalizace kulturního dědictví dlouhodobě udržitelné, aby měly nastavený finanční plán i po době udržitelnosti, aby se realizátoři zamysleli, jak budou financovat provoz a koho mohou zapojit do spolupráce. Často propojujeme kulturní aktéry s destinačními organizacemi rozvíjejícími cestovní ruch v oblasti, protože si mohou být vzájemně velmi prospěšní a často o sobě ani neví. Udržitelnost tedy není jen otázkou financí,

Z WORKSHOPU V MIKULOVĚ VĚNOVANÉHO STRATEGII KULTURY A CESTOVNÍHO RUCHU

ale i propojení s místními komunitami a místními klíčovými partnery. Samozřejmě je třeba od začátku vše dobře plánovat a koordinovat, aby turismus byl k užítku místním obyvatelům a nevznikl pocit overtourismu (proti němu známe taky řadu léků, často stačí dobře nastavený systém parkovišť a sada opatření na rozložení sezonnosti).

Které projekty, na kterých jste participovali, měly pro vás nejzajímavější vyústění?

Zajímavá byla studie proveditelnosti k trvalému využití zámku Liberec díky propojení moderní animace s historickou budovou, hmotného a nehmotného kulturního dědictví. Neméně zajímavé byly studie pro budoucí provoz KD Slavie v Českých Budějovicích nebo pro plánovanou Vltavskou filharmonii v Praze. Také nás velmi těšilo pomáhat zmíněným 17 projektům financovaným z norských fondů – například synagoga v Budyni nad Ohří, huť Barbora v Jincích, kostel v obci Grunta u Kutné Hory, kostel sv. Ignáce v Jihlavě, Masarykovo náměstí 21 v Jihlavě, Muzeum umění Olomouc nebo Arnoldova vila v Brně. Naší rolí bylo provést je tvorbou podnikatelské strategie. Na začátku byli realizátoři velmi rozpačití z toho, s čím se to mají utkat. Nakonec ale s naší pomocí všichni zpracovali velmi kvalitní strategie a finanční plány, nastavili pro své projekty konkrétní cíle a akční plány. Jejich zpětná vazba byla většinou fantastická – otevřelo jim to oči, uviděli projekt v nových širších souvislostech a mnoho se při tom procesu naučili. ■

BÝVALÉ BUBENEČSKÉ NÁDRAŽÍ PŘI POHLEDU Z ULICE

CORTENOVÝ PLECH ODDĚLUJÍCÍ KOLEJIŠTĚ OD DŘEVĚNÉ VERANDY

ZAJÍMAVÉ REKONSTRUKCE

Konverze třech nádražních budov

Modernizace železniční dopravy a strukturální změny mají za následek nadbytek mnohdy urbanisticky a architektonicky cenných drážních budov, které ztratily svou původní funkci. Přes stálé mizení zástupců železniční architektury existují i kvalitní příklady proměn.

Věnovat se budeme konverzi pražského památkově chráněného bubenečského nádraží v kulturní centrum, historické budově nádraží Litoměřice město, kterému již několik let navrácí život kavárna s kulturním využitím, a havířovské výpravní budově, která mimo jiné funguje jako sportovní hala.

O postupném rozvoji železničních tratí na našem území zejména ve druhé polovině 19. století existuje poměrně bohatá a podrobně zpracovaná literatura, z níž je třeba mimo jiné zmínit publikaci *Po stopách našich železnic* od předního českého železničního historika Mojžíra Krejčířika. Cenným pomocníkem v orientaci architektury

nádražních budov představuje doposud čtyřdílná kniha *Česká nádraží* s podtitulem *Architektura a stavební vývoj* od stejného autora.

Kulturní dědictví středoevropského prostoru je s železnicí a jejím vývojem neodmyslitelně spjaté. Samotná výstavba s jejím provozem definovaly společenskou proměnu (pracovní příležitosti, mohutný rozvoj průmyslu, možnost cestování na dlouhé vzdálenosti) a určily tvář naší krajiny a urbanistických struktur. Zánikem jakékoliv z nich současně nenávratně mizí stopa nejen o konkrétním místě, ale též o celé dějinné etapě. Drážní objekty vypovídají o dobovém společenském životním stylu a z použitých materiálů a stavebních prvků lze mimo jiné čerpat informace o regionální kultuře.

V důsledku absence jednotného systému ochrany našeho historického železničního dědictví jako celku hrozí zánik stále většího počtu příkladů drážní architektury. Jednou ze smysluplných cest možné záchrany je možnost konverze. Architektonickou konverzí lze obecně označit proměnu, změnu nebo obrat. Zjednodušeně jde o upotřebení něčeho, co pozbylo svou původní funkci. Jedná se o souhrn více procesů, které nastávají po zániku původní funkce stavby a mění její účel v návaznosti na nově zvolenou náplň. Nabízí se tak prostor pro kreativnější práci projektanta, architekta či investora, kteří v případě, že se nejedná o objekt kulturní památky, nejsou

TEXT KRYŠTOF HAVLICE
FOTO VIKTOR TUČEK, JAROSLAV KVÍZ,
MARTIN POŠTULKA

STŘEDNÍ ČÁST BUDOVY S NOVĚ POJEDNANÝM NÁPÍSEM BUBENEČ

prakticky limitováni ani dohledem památkové péče.

PRAHA-BUBENEČ

Památkově chráněná budova nádraží Praha-Bubeneč v Goetheho ulici čp. 61/4 představuje historickou součást trasy někdejší železniční dráhy Praha – Drážďany z roku 1850. Původní objekt, v současnosti tvořící střední převýšenou část nádraží, vznikl v témže roce v klasicistním stylu bez výrazného členění. V roce 1877 došlo k rozšíření o boční trakty a v roce 1896 proběhla výstavba krytého nástupiště. Zmíněné přístavby byly pojednané v duchu železniční architektury (dřevěné dekorativně pojaté konstrukce nástupiště, štíty bočních křídel) s historizujícími, konkrétně novorenesančními prvky. Během 20. století došlo v okolním nádražním areálu k dalším stavebním úpravám, které se hlavní budovy zásadně nedotkly.

Typizovaná výpravní budova od architekta Antona Jünglinga má patrovou střední část s přílehlými přízemními křídly z obou stran. Předstupující střední části fasády člení v obou patrech pilastry, kordonová a hlavní profilovaná římsa. Fasádu bočních křídel určují lizérové rámce vybíhající na štítových stranách do plochy nízkých trojúhelných štítů. Pro střední převýšenou část je typická stanová střecha, sedlové střechy křídel předstupují na tesařsky zdobných konzolách a trámech. Nástupiště má pultové zakrytí na dřevěných sloupech nesoucích průběžný dřevěný nosník.

Sloupy a střešní trámy v místech hlavic a patek zdobí ryté a vyřezávané geometrické ornamenty.

Před 10 lety funkci bubenečského nádraží převzala nová zastávka Praha-Podbaba, která je přímo napojena na tramvajovou síť. S projektem oživení historické stavby v majetku městské části Praha 6 a vzniku komunitního kulturního centra s názvem Stanice 6 přišli Richard Preisler, Martin Kontra a Martin Krba, kulturní organizátoři z centra Bajkazy, kteří navrhli využití nádraží jako galerie, bistra se zahrádkou na peroně nebo jako multifunkční sál a prostor pro cvičení.

Autorem projektu citlivé obnovy splňující podmínky památkové péče se stal ateliér ARCHITEKT Ondřej Tuček a jeho architekti Ondřej Tuček a Jan Binter. Technický stav budovy, která byla několik let prázdná a zatékalo do ní, byl velmi špatný. Stavebnětechnické průzkumy prokázaly například rozsáhlé napadení krovové konstrukce dřevokaznou houbou. Většina autentických uměleckořemeslných prvků zůstala zachována. Nový je povrch dlažby, který je proveden dle fragmentů původního řešení. Obnovou prošla vyřezávaná konstrukce peronu, malované trámové stropy, okna a dveře. Nově pojednaný je nápis Bubeneč, a to bez slova Praha. Objekt v současnosti představuje první takto revitalizovanou nádražní budovu v Praze a je tak v přímém kontrastu s dosavadním neradostným osudem nádraží Praha-Vyšehrad. Celkové náklady

PROSTOR BÝVALÉHO PERONU LITOMĚŘICKÉHO NÁDRAŽÍ

akce financované městskou částí Praha 6 činily 41,4 milionu korun, stavbu realizovala společnost KONSIT, a. s.

LITOMĚŘICE MĚSTO

Nádražní budova čp. 165 je součástí západní fronty Jarošovy ulice severně od současného drážního tělesa. Zastávka zde vznikla v roce 1884 v rámci tehdejší Rakouské severozápadní dráhy (ÖNWB) při severním ústí litoměřického tunelu nedaleko strážního domku. Zejména z důvodu její výhodné polohy v centru města a zvýšené frekvence osobní dopavy došlo v roce 1895 k výstavbě výpravní budovy podle projektu Josefa Ungra, vedoucího architekta drážní společnosti. V rámci jednokolejné tratě z Vídně do Německa, otevřené v roce 1874, tvořila jednu z nejhonosnějších výpravních budov Rakouské severozápadní dráhy na českém území. Podoba stavby asociovala pozdně klasicistní zámek a je dodnes dominantním objektem na jižní hranici litoměřické rezervace. Střecha se pohledově uplatňuje z parkánů městských hradeb a dalších veřejně přístupných vyhlídkových míst.

Zděný objekt je hmotově členěný do tří částí. Tu hlavní západní charakterizuje obdélný dvoupatrový objekt, ke kterému přiléhá na severní straně peron s pultovým zastřešením. Střední patrový oddíl je krytý střechou s nízkým sklonem a východní část je patrová s valbovou střechou. Fasády budovy jsou pojednané v historizujícím tvarosloví, krov pochází z doby vzniku

Jaroslav Kriz

CELKOVÝ POHLED SMĚREM K BÝVALÉMU TUNELU

Martin Poštolka

NÁPIS HAVÍŘOV NA VÝCHODNÍ STĚNĚ BUDOVY

nádraží, střešní lepenková krytina je kladená na bednění. Posledním zásahem do hmoty stavby bylo zaslepení původního peronu v druhé polovině 20. století, čímž došlo k dispozičnímu uzavření na hranici původního kolejistiště. Úprava souvisela s přípravami státní železniční správy na elektrizaci tratě Lysá nad Labem – Děčín. Stanice v historickém objektu byla zrušena a v letech 1955–1960 ji nahradila novostavba zastávky Litoměřice město. Původní objekt zůstal v majetku Českých drah, které ji poté nabídly do dražby. Od března 2013 je budova zastávky v soukromých rukou.

Přes poškození stavby během povodní v roce 2013 přistoupili současní vlastníci v roce 2014 k rekonstrukci a konverzi části nádraží na kavárnu, v objektu je dále prodejna, další prostory jsou určeny k bydlení. Proměna v kavárnu vznikala s hlavní snahou majitelů zachovat železniční prostředí mimo jiné dle dochovaných historických fotografií. Část zazděných sloupů původního nástupiště byla vyňata, restaurována a tvoří součást předzahrádky kavárny. Na designovém pojetí prostoru se kromě majitelů podíleli také designéři – manželé Monika a Michael White. Exteriér budovy stylově doplňuje parní lokomotiva z roku 1897. Ta byla vyrobena v Mnichově a původně sloužila do roku 1973 na již neexistující vlečce z Chotětova do cukrovaru v Dolním Cetně. Další zpestření představuje velká venkovní modelová železnice s dominantami

města. Na projektu stavebních úprav spolupracoval Roman Pelech, stavbu provedla firma Vladimír Brabec. V roce 2016 konverze zvítězila v anketě o nejkrásnější nádraží, o rok později v projektu Má vlast cestami proměn.

HAVÍŘOV

Na Ostravsku lze najít několik příkladů významných nádražních budov v pozdně modernistickém stylu zachovávajícím principy bruselského stylu (Havířov 1964–1969, Ostrava-Vítkovice 1963–1967 a Ostrava Hlavní nádraží 1966–1974). Havířovská hala patří k nejvýznamnějším stavbám druhé poloviny 20. století. Navrhl ji v roce 1959 architekt Josef Hrejsemnou (1928–2010), rok po úspěšném československém zviditelnění na Světové výstavě v Bruselu. Pro celkové pochopení památkových hodnot stavby v kontextu je k dispozici text Martina Strakoše s názvem Havířov a jeho železniční nádraží s podtitulem Poznámky k architektuře výpravní budovy a k ochraně staveb pozdního modernismu ze Sborníku Národního památkového ústavu v Ostravě z roku 2014.

Elegantní budovu podtrhuje mimo jiné prosklené hlavní průčelí, vnitřní schodiště, strukturovaný prolamovaný stropní podhled nebo cenná mozaika od celosvětově uznávaného akademického malíře a profesora Vladimíra Kopeckého. Před průčelím odbavovací haly se nacházela socha Směrník od Václava Uruby. Z důvodu zanedbané údržby a údajného nevyužití hlavním

tuzemským železničním dopravcem hrozila kolem roku 2010 demolice budovy. Stavba nezískala ani památkovou ochranu od Ministerstva kultury. Návrh zpmátnění podpořili významní architekti, jako například Alena Šrámková, Miroslav Masák, Jiří Suchomel, Ivan Ruller, Josef Chybík, Emil Příkryl, Josef Pleskot, Ladislav Lábus, Ondřej Beneš, Adam Gebrian a historici architektury Kateřina Bečková, Rostislav Švácha, Tomáš Durdík, Zdeněk Lukeš, Oldřich Ševčík a další. Díky následné pokračující razantní nesouhlasné vlně z řad laické i odborné veřejnosti došlo k odvrácení zániku a bylo rozhodnuto o konverzi.

Stavba byla rozdělena na dvě fáze. První se týkala rekonstrukce provozně administrativní části na novou odbavovací halu. Druhá se dotkla obnovy a nového využití původní odbavovací haly a objektu restaurace. Proměna původní haly vycházela z projektu ateliéru KOHL architekti, s. r. o., se snahou respektovat maximum původních prvků, které prošly repasí. Při zachování původního architektonického řešení se schodištěm, podhledy, mozaikou a dalšími typickými prvky interiéru bylo zapotřebí objekt přizpůsobit novému využití ve sportovně-kulturní centrum – sál Fénix. Došlo mimo jiné k výměně prosklené fasády za použití fasádního hliníkového systému Aluprof, zachovávajícího subtilní profilaci rámu. Díky výměně všech otvorových prvků se docílilo zásadního zlepšení tepelněizolačních vlastností.

HLAVNÍ PROSKLENÉ PRŮČELÍ PO OBNOVĚ

CHARAKTERISTICKÉ INTERIÉROVÉ SCHODIŠTĚ

Zhotovitelem se stala společnost OHLA ŽS, a. s. Celkové náklady prací činily 167,4 milionu korun. Akce se stala Železniční stavbou roku 2021, dále získala mimo jiné ocenění v I. a IV. kategorii v soutěži Stavba Moravskoslezského kraje 2022. ■

www.stanice6.cz/ | www.kavasparou.cz/ | www.ssrz.cz/sportoviste/vypravni-hala-fenix-2/

ZEPTALI JSME SE

Lze shrnout architektonické cíle proměny bubenečské nádražní budovy?

Ondřej Tuček, Jan Bitner, autoři projektu obnovy, ARCHITEKT Ondřej Tuček, s. r. o.

Hlavní myšlenkou rekonstrukce bylo důsledné propojení všech hlavních prostorů domu, odstranění nepůvodních příček a otevření prostor, které umožní univerzální způsoby využití. Hlavním kompozičním principem je navrácení křížové osovosti domu. Obnovou prošla celá budova – fasády, střecha, otvorové výplně, dřevěné prvky i okolní zpevněné plochy. Kvůli dlouhodobé vlhkosti bylo nutné provést hloubkové čištění zdiva a zlikvidovat dřevokazné organismy. V interiéru byly udělány nové podlahy, zesíleny stropní konstrukce, opraveny krovy, dveře a omítky. Dřevěná bohatě vyřezávaná veranda byla pečlivě repasována a doplněna o původní chybějící části. V bývalé čekárně byl obnoven hodnotný dřevěný malovaný

strop. Střední křídlo je vybaveno replikou původní polévané dlažby. Další podlahy jsou z litého terrazzo, dlažby a dřevěných parket. Modernější nepůvodní okenní výplně byly vyměněny za repliky ve stávajících rozměrech, členění i profilaci vycházející ze vzoru původních oken z konce 19. století. Barevnost dřevěných prvků byla obnovena na základě odebraných vzorků. Novými prvky jsou barový pult a vnější oplocení z cortenového plechu, které vymezuje prostor pozemku nádraží a jeho dřevěné verandy od kolejového tělesa. Budova bude nově sloužit jako kulturní zařízení Stanice 6. Je zde bistro, multifunkční sál, sportovna, půjčovna kol a v patře galerie.

Lze shrnout architektonické cíle proměny litoměřické nádražní budovy?

Manželé Jana a Miroslav Plíhalovi, vlastníci objektu

K budově nádraží máme srdeční vztah. Manžel i můj strýc zde v minulosti pracovali. O dražbě budovy v roce 2013 jsme se dozvěděli velmi narychlo, byli jsme v ní jediní, takže v tomto smyslu bylo jednoduché budovu získat. Od plánů nás neodradila ani povodeň v témže roce, kdy byl celý spodek stavby zaplaven, prostory byly víceméně vyklizené a nic tady nebylo. Po rekonstrukci souvisel první nápad využití se zřízením prodejny luxusního oblečení Janina bratrance. Nápad na zřízení kavárny se zachováním ducha

a prostředí nádraží přišel až posléze. Náklady na proměnu kavárny, dnes využívané mimo jiné jako autentický kulturní prostor, byly nemalé. Na obnovu jsme nečerpali žádnou dotaci a vše financovali z vlastních zdrojů.

Lze krátce shrnout architektonické cíle proměny havířovské původní odbavovací haly?

Daniel Labužník, autor projektu, KOHL architekti, s. r. o.

Je zřejmé, že bytí či nebytí tohoto typu staveb závisí na nalezení nového využití jejich ekonomického provozu. Proces formulování nové funkce a následné prosazení a obhajoba nápadu vyžadují nekonečnou trpělivost. Neméně podstatné je mimo jiné zasazení návrhu do kontextu se zahraničními příklady (nové využití nádražní budovy v polských Katovicích). Obecně lze říci, že zůstalo zachované původní architektonické řešení včetně charakteristického schodiště, podhledů a dalších typických prvků. Chtěli jsme zachovat vzdušný interiér s významným podílem prosklení a dalšími charakteristickými prvky. Hala teď slouží převážně pro hru volejbalu a badmintonu. Je vybavena dřevěnou sportovní podlahou, lezeckou stěnou a lyžařskými treňažery se zázemím šaten a s možností konání komornějších kulturních akcí. Vedlejší prostory nabízejí bowling s barem a čtyři sály k multifunkčnímu využití. Součástí haly jsou také malá učebna, prodejna, zázemí pro správce a výtah.

NÁZOR ODBORNÍKA

Industriální situace: Místo, tvar, program (2015–2020)

Výstava Industriální situace: Místo, tvar, program kromě příkladů nového využití industriálních staveb a areálů připomněla důležité události při formování programových snah o záchranu průmyslového dědictví. Ucelenou přehlídku za léta 2020–2025 přinese v příštím roce další publikace.

Při hledání nového využití průmyslové architektury nás doprovázejí dva přístupy. Konzervátorský, jenž usiluje o maximální zachování intaktního stavu budovy včetně technologického vybavení, ať už původního, či dovezeného odjinud. Objekt se tak stává muzejním exponátem, dokumentem technického vývoje, často pojatým jako tzv. expozice posledního dne. Tento způsob preferuje především památková péče, jeho úskalím je orientace na několik vybraných a do jisté míry exkluzivních staveb, zatímco ostatní zůstávají stranou zájmu. Druhý přístup sleduje stejné cíle, ale v mnohem širších perspektivách. Podstatné jsou totiž pro něj potřeby nového uživatele, umožňuje též volněji nakládat s historickými vrstvami a vyniknout doposud přehlíženým objektům.

Továrny vždy patřily k důležitým ohniskům měst a výrazným orientačním bodům v krajině. Po skončení výroby chátrají nejen budovy, ale většinou skomírá i celá lokalita. Nalezení vhodného využití se tak může stát opětovným katalyzátorem společenského dění i vyhledávaným turistickým cílem – mizející paměť místa opět ožívá. Pozornost přitahuje i vizualita industriální architektury, charakteristické technologie, progresivní konstrukční systémy i bohatými dekory pokryté fasády. Díky časovému odstupu i odlišné situaci, do

TEXT JAN ČERVINKA, JAN ZIKMUND
FOTO ARCHIV VCPD FA ČVUT

Andreas Thiel Lhotákova

1

kteřé vstupujeme, dokážeme tyto tvary nejen ocenit, ale poučené architektonické intervence mohou dodat nové kvality i stavbám, které se nám předtím mohly zdát banální a nezajímavé. Nejdůležitější je však program, ekonomicky udržitelný, reflektující aktuální potřebu, přiměřený danému objektu i lokalitě. Přehnané ambice investorů, ztráta energie nebo změny ve vedení místních samospráv mohou znamenat postupný úpadek původně dobrého záměru, i proto se časem osvědčily finančně skromnější a postupné strategie.

Místo, tvar, program – tyto tři výchozí body transformace průmyslových staveb pro nové účely definoval v roce 1987 na stránkách revue *Architektura ČSR* Benjamin Fagner v textu *Druhý dech industriální architektury*. Desítky úspěšných příkladů z Česka po téměř 40 letech potvrzují, že tyto zásady zůstávají stále platné. I proto se staly podtitulem třetí výstavy a publikace konverzí, které pod kurátorským a editorským vedením Benjamina Fagnera připravilo Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury ČVUT v Praze. Aktuální časovou vrstvu záměrně spojil historický přehled výstav, sympozií, publikací a dalších aktivit – jako naznačení kontinuity v neustále se proměňující společenské atmosféře, motivacích a záměrech. Naposled bylo možno vý-

stavu Industriální situace zhlédnout na půdě sladovny pivovaru v Lobči, kde místo, tvar i program vytváří dokonalou symbiózu.

Tento čtyřdílný cyklus vznikl jako součást výzkumného projektu Ministerstva kultury České republiky NAKI Průmyslová architektura druhé poloviny 20. století. Extenze, transformace a identita. Jedna z metodických linií projektu historiograficky analyzuje interpretační roviny a programové snahy o záchranu průmyslového dědictví od počátku 80. let. Nové příklady reaktivace industriální architektury v další perspektivě představí publikace, kterou VCPD FA ČVUT připravuje na rok 2025.

1 Areál bývalých šroubáren v Libčicích nad Vltavou prochází postupnou proměnou.

Řemeslnou výrobu a technologické služby doplnily prostory pro kulturní a společenský provoz. Nalézají se v někdejší kotelně upravené Ateliérem Hoffman v letech 2014–2017. Nové využití kotelny navazuje na konverzi uhelného mlýna z let 2010–2012, kterou rovněž inicioval a realizoval architekt Patrik Hoffman. Oživené místo doplnily soudobé prvky a tvary odpovídající novému využití.

JAN ČERVINKA

věnuje se historiografii průmyslového dědictví a podílí se na projektech VCPD FA ČVUT, působil v krajské galerii v Liberci, vedl redakci *PROPAMÁTKY*, nyní vede městskou knihovnu v Nymburce

JAN ZIKMUND

zaměřuje se na průmyslovou a poválečnou architekturu, působí ve VCPD FA ČVUT, které od roku 2023 vede, člen platformy *Industriální stopy* a pracovních skupin ČNK ICOMOS a Docomomo

Roman Šulc

2

2 V Kolíně uskutečnili odvážné rozhodnutí. Město koupilo věžový vodojem z 20. let, který již v minulosti jednou chybně prodalo a chátrající architektonickou dominantu upravilo v letech 2014–2015 na rozhlednu. Památkově chráněná stavba získala novou funkci a stala se vyhledávaným turistickým cílem s nápaditě řešenými interiéry včetně expozice o městském vodárenství.

Leoš Stokan

3

3 Železniční zastávka na plzeňském předměstí byla uzavřena v 80. letech. Od konce 90. let byl chátrající objekt využíván pro kulturní performance pořádané sdružením Johan. Postupně se v objektu nádraží zformoval komunikační prostor Moving Station, zaměřený na stálý nezávislý kulturní program z oblasti divadla, tance, filmu a výtvarného umění. Tyto aktivity zastavily chátrání budovy a jejich úsilí vyústilo v roce 2014, kdy sdružení uspělo s projektem transformace památkově chráněné nádražní budovy na multifunkční kulturní centrum.

Václav Novák

4

4 Vysoká škola chemicko-technologická v Praze se obrátila na architekty Jiřího Opočenského a Štěpána Valoucha s myšlenkou najít nové využití pro bývalou uhelnu. Univerzitní budova z 30. let zahrnovala v jednom vnitrobloku kotelnu s uhelnou, která přestala sloužit svému účelu v roce 1985. V letech 2015–2016 vznikl projekt prostoru pro výuku, setkávání a další neformální aktivity školy, realizace byla dokončena roku 2019. Šikmou výsypku na uhlí přeměněnou na stupňovité hlediště obsadili studenti.

Václav Novák

5

5 Slévárna a strojírna Josefa Vindyše v Radotíně vyráběla kromě jiného tělocvičné náčiní. Chátrající objekt z počátku 20. století se dočkal nového využití v podobě multifunkčního areálu Ski a Bike Centrum Radotín. Program v sobě kombinuje velké prodejní plochy sportovního zboží a množství dalších provozů. Přestavba proběhla v letech 2018–2019 podle návrhu studia VLLNNA. Nejvýraznější prvek přízemní budovy představuje šedová střecha, která utváří jeho charakteristickou siluetu.

6 Drážní skladiště při železniční stanici Liberec patří Českým drahám. V roce 2017 společnost NORD-BEANS iniciovala v jedné jeho části proměnu na pražírnu kávy s kavárnou a obchodem. Stala se hlavním investorem a také nájemcem. Přestavba proběhla v letech 2019–2020 podle návrhu libereckého studia ANUK architekti. Exteriér skladiště zůstal zachován, interiéry doplnily nové konstrukce. Konverze pozitivně proměnila do té doby spíše periferní atmosféru této městské lokality.

6

7 Budova někdejší tkalcovny gumových stuh Franze Macha se nachází v rozvojové části Brna na nábřeží řeky Svitavy poblíž areálu Zbrojovky. Konverze podle projektu studia KOGAA se uskutečnila v letech 2017–2020. Dnešní DADA Distrikt Brno zahrnuje loftové bydlení, kancelářské prostory a střešní zahradu. Stavebníci se rozhodli pro komunitní financování a formu provozu na principech tzv. baugruppe, kdy skupina budoucích obyvatel spojí své finance a síly za účelem vybudování vlastního bydlení.

7

8 Mechanická pletárna a stávková továrna Leo Brill v Rožnově pod Radhoštěm vyráběla od konce 19. století ponožky, punčochy a rukavice. Po roce 2010 byla textilní výroba postupně ukončena a nové využití areálu představuje mix funkcí s lehkou výrobou, administrativou, obchodem, službami a bydlením. V letech 2017–2020 se uskutečnil projekt Barevny od studia henkai architekti. Snaha udržet nízké stavební náklady posloužila jako dobrá motivace podřídit nové prostorové uspořádání rámci staré budovy.

8

**Na příští rok
připravujeme
nový seriál.**

PRVNÍ PROHLÍDKOVÁ TRASA ZÁMKU VARTENBERK, HARTIGOVSKÝ SALON S MOBILIÁŘEM Z 18. A 19. STOLETÍ

INSTALACE HISTORICKÉHO MOBILIÁŘE NA ZÁMKU VARTENBERK

TIP

Nové muzeum užitého umění

Za zlatý věk zakládání muzeí a galerií můžeme právem pokládat 19. století. Muzea vznikající v současnosti jenom dokládají fakt, že zdroje pro tvorbu sbírek nejsou zdaleka vyčerpány. Do ochrany národního kulturního dědictví se zapojilo i Jarošovo muzeum.

Obor užitého umění se stal jedním z životních cílů dvou historiků umění a pedagogů – PhDr. Miloslava Vlka a Mgr. Miroslava Smahy, jeho žáka a následovníka. Pro mladého uměleckého kováře se rok 2000 stal zlomovým obdobím. Tehdy se mým učitelem na střední odborné uměleckořemeslné škole v Praze stal dr. Vlk, který mne zaujal fenoménem užitého umění natolik, že se právě sběratelství, muzejnictví a památková péče staly mým životním směřováním. Snad proto jsem později vystudoval dějiny umění na Univerzitě

Karlově a stal se učitelem odborných předmětů na stejné škole.

V roce 2003 jsem požádal Miloslava Vlka, aby se stal kurátorem výstavy Fajáns a měkká kamenina ze sbírek Prof. MUDr. Miroslava Jaroše v Regionálním muzeu Mělník (3. března – 3. dubna 2005). Měli jsme před sebou nelehký úkol – zpracovat a určit část rodinné sbírky, kterou jsem se rozhodl zachránit a doplňovat. S umělecko-historickým určováním Jarošovy sbírky pomohlo také Národopisné muzeum Národního muzea. V této době se podařilo zachránit a zrestaurovat i část rodinného historického nábytku. Některé kusy pak byly zapůjčeny do vznikající expozice historických salonů v obnoveném jižním křídle zámku Děčín, zpřístupněném v roce 2012.

Krise na trhu starožitností a dlouhodobý propad cen po roce 2000 umožnil nakupovat vedle fajánse a jemné kameniny i první nábytkové kusy a doplnit jimi rodinný mobiliář, který zvláště v 70. a 80. letech utrpěl částečným rozprodejem z existenčních důvodů rodiny. Už jako student jsem svou sbírku keramiky za vydělané peníze významně rozšířil a počet exponátů tak postupně vzrostl na dvojnásobek. V roce 2018 začaly přípravy druhé výstavy keramiky v mělnickém muzeu PROMĚNY TVARU A DEKORU ve fajánsi a jemné kamenině 17. až 19. století (17. ledna – 9. února 2020). Dnes je tato sbírka zapsána do Centrální evidence

TEXT MIROSLAV SMAHA
FOTO ARCHIV JAROŠOVA MUZEA UMĚNÍ

PRVNÍ PROHLÍDKOVÁ TRASA ZÁMKU VARTENBERK, PANSKÁ JÍDELNA V DOBĚ BIEDERMEIERU

PRVNÍ PROHLÍDKOVÁ TRASA ZÁMKU VARTENBERK, DÁMSKÝ POKOJ – BUDOÁR

sbírek muzejní povahy Ministerstva kultury ČR.

Sbírka nábytku se rozrostla až v posledních letech, kdy se objevila příležitost zachránit zajímavý nábytkový soubor ve stylu biedermeieru z Libčic a Velvar. Nejprve ale bylo nutné připravit tento nábytek pro vystavení a investovat do jeho restaurování. Právě tento nábytek se stal základem mobiliárního fondu, který byl postupně instalován a doplňován v prvním patře západního křídla raně barokního zámku Rataje nad Sázavou (okr. Kutná Hora). Památková instalace zámeckých pokojů byla poprvé zpřístupněna veřejnosti v květnu roku 2020 a stala se tak otevřeným depozi-tářem nově vznikajícího muzea užitého umění. Fond obohatily také artefakty z 18. století. O rok později doplnila návštěvnický okruh slohových interiérů ratajského zámku komorní výstava grafických listů Stopy dějin v grafice.

Dvacetiletá intenzivní sbírkotvorná činnost a kurátorství výstav nám dodalo sebevědomí podpořit oblast památkové péče vlastním projektem. Zaujal mě osud severočeského zámku Vartenberk (okr. Česká Lípa) a průběh jeho stavební obnovy. Památkově chráněný areál renesančního zámku, který vznikl přestavbou hradního komplexu z druhé poloviny 13. století, zcela vyhořel v roce 1987. Požár přivedl dlouhodobě chátrající objekt do stavu ruiny a jeho rekonstrukce byla zahájena až v roce 2004. Dokonce

se zámek dostal i do pořadu České televize Památky na prodej. Na podzim roku 2021 jsem požádal radnici ve Stráži pod Ralskem o prohlídku celého objektu. Začali jsme uvažovat o možnostech využití památky a propůjčení mobiliáře.

Do programu kulturního využití zámku Vartenberk se aktivně zapojil i Miloslav Vlk. V následujícím roce jsme společně nabídli vedení města Stráž pod Ralskem odbornou pomoc a předložili návrh památkové instalace zámeckých pokojů v přízemí severozápadního křídla, který byl přijat. Město si vyžádalo další návrh, resp. prognózu možného budoucího využití celého památkového objektu. V roce 2023 byla podepsána smlouva o spolupráci a došlo k obnově první části interiéru. Město také poskytlo dostatečně velké a zabezpečené prostory pro uložení historického mobiliáře do doby, než ho bude možné instalovat na zámku. Vznikl tak provizorní depozi-tář, kam byl v několika etapách transportován především nábytek a mnoho dalších sbírkových předmětů. Termín instalace mobiliáře se však oddaloval s ohledem na vysokou relativní vlhkost vzduchu v novém expozičním prostoru.

Tvorbu mobiliárního fondu jsme soustředili na dobu posledních šlechtických majitelů panství, rodu Hartigů. Vyhledávali a nakupovali jsme takové artefakty, které v minulosti mohla vlastnit šlechta. Do přípravy expo-

nátů pro vystavení a do konzervátorské práce jsme zapojili také žáky Střední odborné školy umělecko-řemeslné, s. r. o., z Prahy, a to v rámci projektu Konzervování a restaurování mobiliárního fondu pro zámek Vartenberk (reg. číslo 313000215), který byl realizován za finanční spoluúčasti EU prostřednictvím Národního plánu obnovy a Ministerstva kultury ČR. Na instalaci spolupracovala i Barbora Zapletalová, studentka oboru Prezentace historického a kulturního dědictví na Univerzitě Hradec Králové. Tématem její bakalářské práce se stal právě Vartenberk. Zapojení mladé generace se ukázalo jako skvělý příklad toho, jak mohou studenti přispívat k oživení našeho kulturního dědictví.

První prohlídková trasa zámku byla slavnostně otevřena 25. dubna 2024 a tím i historicky poprvé zpřístupněna veřejnosti. Návštěvníci dnes mohou procházet obytnými pokoji zařízenými intarzovaným nábytkem, fajánsí a porcelánem z 18. století nebo mobiliářem z doby biedermeieru a nechat se unášet atmosférou českého romantismu a historismu. Nová stálá expozice symbolicky završila také konstituování muzea užitého umění, které se hlásí k odkazu tvůrců rodinných sbírek, Jarmily Jarošové (1901–1985) a MUDr. Miroslava Jaroše (1897–1970), přednosty 1. kliniky pro ortopedickou a dětskou chirurgii při Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze a univerzitního profesora. ■ www.jarosovo-muzeum.cz

ANKETA

Aby hospoda žila, musí být funkční

Zemřela s tradiční vesnicí i vesnická hospoda?

Patří k venkovskému kulturnímu dědictví podobně jako kostelík na kopci nebo malované štíty?

Co dnes pro kulturu a společnost znamená, když se sousedé mohou večer potkat u půllitrů točeného piva?

Jaká budoucnost čeká vesnické hostince?

MAREK TICHÝ

ARCHITEKT A RESTAURÁTÉR
(PIVOVAR DALEŠICE)

Vesnická hospoda nezemřela, ale pod tlakem demografie, společenských proudů (hlavně veskrze škodlivých sociálních sítí) a pod tlakem státu se přeměnila. Bohužel k horšímu. Už to není TA obecní hospoda, kde se všichni setkali na čepovaném pivu (různé kvality) a kde mohli probrat se skutečnými lidmi, a to z různých společenských vrstev, důležitá témata. Nebo sjednat všelijakou výpomoc. Vyřešit či alespoň konzultovat osobní problémy bez použití všemožných koučů a guru. Udržet se v sociálním kontaktu s minimálním rizikem fake či dezinformací. Taková hospoda, kde kromě čepovaného piva bylo něco obyčejného k snědku po celý den a většinu dní v týdnu.

A jak se přeměnila? Inu, jak musela, když se v hospodách nejdříve zakáže direktivně kouřit, pak se zavede EET, pak se zruší EET, pak se zakáže lidem vstup, pak zase zvedne DPH... Lidé si pomohou a přemístí se do garáží, na zahrádky, nakoupí výčepy, chladničky a grily. Protože proč byste si měli nechat pořad od státu beztretně do něčeho kecat?

Budoucnost má pro část venkovských hostinců (tu v těch hezkých místech a se štěstím na práce se neštítící majitele) podobu turistiky a pro ty, které jsou na rušnějších místech, podobu jídelen. I když, proč raději nepodpořit mezinárodní investory a nezavolat si třeba Foodoru?

PETR STANČÍK

AUTOR KNIHY
PRAHA OŽRALÁ

Venkov stále žije a hospoda je jeho chrámem i tvrzí. Je to samozřejmě tradice, kupříkladu hospoda v podhůří Orlických hor, kam jezdím na chalupu, stále dodržuje staleté pravidlo tří stolů: u jednoho sedí muži, u druhého ženy, třetí patří dětem; hranice smí překročit jedině výčepní. Ale tradice sama o sobě nestačí. Aby hospoda žila, musí být funkční. Nikoliv rozléváním alkoholu, pivo si umí každý otevřít doma. Ale jako topos výsostně univerzální a synkretický: v hospodě se setkávají nejenom sousedé, ale i profánní se sakrálním, tady se řeší místní politika i kultura, dohazují se řemeslníci i nevěsty. Venkovská hospoda je prostě živý internet a sociální síť vymykající se cenzuře a je funkční i při výpadku proudu. Tak tomu bylo odjakživa, snad ještě před vynálezem peněz, ač muselo být nesnadné odhadnout předem, kolik si přinést dejme tomu slepic na zaplacení budoucí útraty. A venkovské hospody jistě přežijí i všechny zákruty a kličky naší postmoderní éry, to nám i jim přeji a v to pevně doufám.

LUDEK BINA

STAROSTA OBCE
PETŘÍKOV

Jsem myslivec, včelař, rybář, hasič, tak to na malých obcích chodí. Máme důvod se u toho piva scházet víc než dost. Jak často a rádi říkáme: Tady je ještě svět normální. Ale na řadě míst už je to jinak, nastalo garážové popíjení, leckde zůstalo po covidové pandemii. Hospoda je základ. Babky proberou živé i mrtvé v kaplička a chlapi zase v hospodě. V každé vsi musí fungovat obchod, škola a právě hospoda, kde se sejdeme, popovídáme, zahrájí se karty, dá se nějaká ta kořalka, probere aktuální politická situace... Zapijeme narození dítěte i odchod dobrého souseda. Když je v televizi fotbal nebo hokej? Samozřejmě, důvod se najde vždycky. A že u toho kolikrát padne facka? Důležité je, že se nakonec poplácáme po zádech a mažeme k domovu.

ALEXANDRA MICHALOVÁ

SLÁDKYNĚ A MAJITELKA PIVOVARU
KAŠPERSKÉ HORY

Každá vesnice je jiná. Někde hospoda funguje, jinde ne. Já bydlím každou nohou v jedné. V té první bychom se scházeli rádi, ale nemáme kde, protože jsme tak malí, že provozovat u nás hospodu s pár štamgasty by byla ekonomická sebevražda. V druhé, kde trávíme víkendy, je hospod několik, ale místní lidé, až na pár výjimek, do žádné pravidelně nechodí. Tvrdí, že za to může cena piva a jídla. Tak volí variantu garážových provizorních sousedských výčepů anebo takzvaného klubu, kam vlastně může přijít kdokoliv, ale provoz nepodléhá žádným státním autoritám. Někde provozuje místní hospodu dobrodruh, jinde ji musí město štědře dotovat. Znam vesnice, kde mají svého mecenáše, který obec pozvedl, často kvůli svým ekonomickým zájmům, ale myslí i na vesničany, aby se měli kde potkávat. Hospoda by měla být středobodem vesnického života stejně jako kostel, ale záleží, kdo se na vesnice dnes stěhuje. Mladí lidé vyrůstající na venkově tu málokdy setrvají, byt ve městě je praktičtější i ekonomičtější. Bydlet ve vlastním domě je pro mnoho z nich finančně neúnosné. Na vesnicích zůstávají starší lidé, kteří mají často hluboko do kapsy. Takže v této době je to takový přerod generací. Ale hospody by měly vydržet, on se ten trend zase jednou obrátí.

LUTERÁNSKÝ KOSTEL V SASKÉ VESNICI ALMA VII V RUMUNSKU

MULTIMEDIÁLNÍ INSTALACE SPOMENIKU V CHORVATSKÉ VESNICI KAMENSKA

PŘESAHY

Ticho, které zbořilo památník

Bukurešť, hlavní město Rumunska, hostilo Evropský summit kulturního dědictví v říjnu 2024. Během slavnostního udílení Cen za evropské kulturní dědictví předala Europa Nostra celkem 26 ocenění a 5 Grand Prix, které putovaly do celkem 18 zemí Evropy.

Mezi laureáty se čím dál častěji dostává moderní architektura druhé poloviny 20. století. Za příkladnou obnovu byl vyznamenán bývalý komplex ředitelství Belgické královské pojišťovny (Royale Belge). Kancelářská budova ze 70. let minulého století na půdorysu kříže byla prohlášena vládou regionu hlavního města Bruselu

za kulturní památku. Předejít se tak mělo plánovaným úpravám, které by zcela změnily charakter stavby. Objekt získalo konsorcium developerů, kteří jej nezbourali, ale rekonstruovali a přeměnili na multifunkční prostor s kanceláři, hotelem, restaurací a nově také s velkým auditoriem uprostřed křížení. Středový prostor vyřiznutý skrze jednotlivá patra vnesl do objektu nejen lepší propojenost pater a křídel, ale hlavně světlo. Rekonstrukce se snažila co nejvíce využít původní materiál a provádět co nejmenší úpravy. Důležité bylo zlepšit energetickou náročnost budovy tak, aby nebyla narušena podstata jejího původního tvarosloví. Zachována byla venkovní cortenová stěna s novým zasklením, které odpovídá současným standardům. Na projektu se podílely architektonické kanceláře Caruso St John ve spolupráci s Bovenbouw Architectuur a DDS+. Projekt zpřístupnil také okolní zahrady.

Spomeniky jsou monumentální památníky připomínající protifašistický boj za druhé světové války, které se nacházejí ve státech bývalé Jugoslávie. V chorvatské obci Kamenska vyrostla v roce 1968 plastika navržená sochařem Vojinem Bakićem. Monolit z litého betonu pokrytý pláty nerezové švédské a sovětské oceli byl se svými 30 metry na výšku ve své době považován za největší abstraktní sochu na světě. Připomínal vojenské a civilní oběti v místním regionu Slavonie. Během války v Jugoslávii byl v roce 1992

TEXT TOMÁŠ ŘEPA
FOTO ARCHIV EUROPA NOSTRA

Juan Miguel Galera

JEDNA Z OBNOVENÝCH SNĚŽNÍCH STUDNÍ ZE 16. STOLETÍ V POHOŘÍ SIERRA ESPUÑA VE ŠPANELSKÉ MURCII

zničen. Tisk vydal záhy zprávu, že důvodem jeho kolapsu byl silný vítr. O pár let později se zjistilo, že se jednalo o dezinformaci. Hydrometeorologický úřad potvrdil, že ten den byla síla větru na nule, tedy s označením „ticho“. V roce 2023 vrátil projekt s názvem Ticho, které zbořilo památník zničený monument na opuštěný vrchol kopce uprostřed přírody ve formě 20 metrů vysoké LED obrazovky s multimediální instalací. Tento projekt chce připomenout význam spomeniku a poukázat, jak důležitý byl i pro místní komunity. Po složení obrazovky zůstal na místě QR kód, přes který si její návštěvníci mohou prohlédnout ve svém mobilním telefonu.

V oblasti pohoří Sierra Espuña ve španělské Murcii byly v nedávné době obnoveny dva nejvýznamnější příklady tzv. sněžných studní pocházejících ze 16. století. Místní obyvatelé je hloubili a stavěli jako továrny na led, kde se ukládal sníh pro výrobu ledu v období léta. I když prostory s příchodem moderního chlazení přestaly plnit svou funkci a začaly chátrat, pro místní obyvatelé zůstaly významným kulturním dědictvím. Mnoho místních rodin má předky, kteří ve studních pracovali. Jsou i důležitým krajinným prvkem. Hlavní plán pro záchranu obou studní byl dokončen v roce 2019, kdy byly stavby zařazeny do kategorie Bien de Interés Cultural, tj. národních kulturních památek, a to včetně ochrany okolních oblastí, kde se sbíral sníh,

ochrany vizuální krajiny s panoramatickými výhledy na studny a zachování souvisejících staveb, jako jsou domy, kaple, sad a přírodní pramen. Cílem obnovy studní bylo vrátit jim původní architektonickou formu za pomoci tradičních stavebních technik a materiálů. Oživit v nich výrobu sněhu však již nebylo z důvodu klimatických změn možné. Dnes jsou obě zpřístupněné jako jedinečné stavby, které odkazují na původní hospodářské poměry v regionu.

Transylvánie, území centrálního Rumunska, bylo po staletí formováno saskými Němci. Jejich odkazem je dnes asi 200 opevněných kostelů. Jeden z nich najdeme také v tradiční saské vesnici Alma Vii. Luteránský kostel zůstal dlouhodobě v havarijním stavu. Od roku 2008 je stavba postupně opravována za podpory Mihai Eminescu Trust, Fondu amerických velvyslanců pro záchranu kulturního dědictví a fondů EHP. Kostel byl v havarijním stavu, jeho zdivo z kamene a ručně vyráběných cihel z 16. století bylo narušené, fasádní omítky znehodnoceny a dřevěné konstrukce napadeny hnilobou a vlhkostí. Obnova zahrnovala jak použití tradičních místních stavebních postupů, minimální a vratné zásahy restaurátorských prací, tak i zapojení místních obyvatel. Vzdělávací akce, které oživily místní komunitu, tak měly za cíl nejen zvyšovat povědomí o místním kulturním dědictví, ale také najít novou funkci kostela, neboť cír-

Elita Duvardin

OBNOVENÝ BÝVALÝ OBJEKT ROYALE BELGE V BRUSELU

kevní saská komunita obec většinou již do 90. let opustila. Kostel je dnes znovu zpřístupněn a zapojen do sítě regionálního udržitelného cestovního ruchu.

V kategorii zapojení občanů a zvyšování povědomí uspěl finský systém finanční podpory pro společenské sály. Ty jsou ve Finsku pro svou dlouhou tradici sahající až do 19. století nedílnou součástí moderní občanské společnosti a dnes již také finského kulturního dědictví. Většinou byly stavěny dobrovolníky, kteří se o ně dále starají. Sály jsou přístupné všem, jsou místem setkání a slavností místních komunit. Na podporu jejich zachování a činnosti se nastavil model financování, kdy státní prostředky k tomu určené přerozděluje obecním sdružením nevládní organizace Finská federace místního dědictví. Ta spolupracuje s Národním poradním sborem společenských domů, který sdružuje zástupce členských spolků, sborů dobrovolných hasičů nebo místních památkových spolků. Do celého procesu jsou tak přímo zapojeni místní lidé. Ve Finsku jsou společenské sály, kterých v zemi najdeme 2 500, vnímány jako kulturně, historicky a architektonicky nezastupitelné. Pro jejich důležitost se na ně nevztahuje daň z nemovitosti. Jsou středobodem komunitního života, přístupné každému. Velká část z uvedeného počtu stojí v zapadlých, hůře dostupných obcích. ■

www.europanostr.org

FOTOREPORTÁŽ

FOTO NADACE ABF

Revitalizace Císařských lázní s vestavbou koncertního sálu

Národní kulturní památka Císařské lázně v Karlových Varech byla postavena v letech 1893–1895 vídeňskou architektonickou kanceláří Fellner a Helmer. V období vzniku šlo o jeden z nejmodernějších provozů svého druhu na světě. V rámci celkové téměř čtyřleté rekonstrukce podle projektu Pavla Šlejhara, Martina Strnada a Tomáše Dohnala ze společnosti INTAR, a. s., byly provedeny sanační, stavební a restaurátorské práce. Probíhaly rozsáhlé průzkumy, během kterých bylo nalezeno mnoho cenných uměleckých prvků. Za zmínku stojí iluzivní tapety, kterých je v objektu několik variant. Současně byl v atriu památky instalován unikátní multifunkční sál podle projektu Petra Hájka, Nikolety Slovákové a Martina Stosse z ateliéru Petr Hájek ARCHITEKTI. Ocelová konstrukce sálu stojící na šesti nohách na mikropilotech je demontovatelná bez nutnosti zásahu do památky. Celkové náklady dosáhly 1,4 miliardy korun za příspěví dotace Ministerstva kultury a statutárního města Karlovy Vary. Na sál byla čerpána dotace z Integrovaného regionálního operačního programu Ministerstva pro místní rozvoj. Zhotovitelem stavby bylo sdružení Společnost Císařské lázně – GEOSAN GROUP – Metrostav (vedoucí společník GEOSAN GROUP, a. s., a Metrostav, a. s.). Císařské lázně a koncertní sál získaly ocenění Stavba roku 2024, sál také Českou cenu za architekturu 2024.

www.intar.cz | www.hajekarchitekti.cz | www.cisarskelazne.cz

Z MĚST A OBCÍ

LETOHRAD

Z barokního zámku multifunkční objekt

Dominantní stavbou historického jádra města Letohradu je nepochybně budova barokního zámku dostavěného v letech 1680–1685 na místě původní tvrze z roku 1554. Za pozornost stojí vzácné prořezávané štukové výzdoby stropů přízemí a druhého patra v hlavním křídle z dílny Giovannioho Battisty Maderny. Na základě podrobného stavebněhistorického průzkumu byly v roce 1983 zahájeny rozsáhlé rekonstrukční práce. V několika etapách se proměnil zámek v multifunkční objekt, kde najdete nejen historickou zámeckou expozici, ale také městskou knihovnu, výstavní a reprezentační prostory města, hotel s restaurací a Letohradské soukromé gymnázium. V současné době dochází k rozšiřování muzejních expozic a modernizaci městské knihovny. V 90. letech byly na střechy tendenčně použity neperspektivní krytiny; nyní prošly zásadní výměnou a ochrání tak budovu na desítky let.

www.letohrad.eu

Martin Hájek

MNICHOVO HRADIŠTĚ

Kulturní stánek svlékl normalizační kabát

Součástí radničního bloku na Masarykově náměstí je budova KLUBu vybudovaná v polovině 19. století jako sídlo okresního soudu. V posledních desetiletích v objektu sídlí kulturní organizace města. Po dlouhých diskuzích, jak by měl být historický objekt využíván, přistoupilo město k jeho celkové rekonstrukci. Během uplynulých dvou let budova setřásla brizolitovou fasádu – dědictví normalizace – a dočkala se navrácení vápenocementové fasády s bosáží i trojúhelníkových průčelí v podkroví. Za dohledu památkářů došlo k zakonzervování původního krovu a doplnění nového trámův v místech, kde bylo dřevo napadené dřevokazným hmyzem a houbami. Zatímco zvenku budova vypadá jako na archivních fotografiích z konce 19. století, uvnitř doznala i při zachování původních dispozic výrazné modernizace. V objektu, jehož srdcem je společenský sál, nadále sídlí kulturní organizace, nově také část městského úřadu. Náklady na rekonstrukci byly 50 milionů korun, 19 milionů pokryla dotace Ministerstva pro místní rozvoj.

www.mnhradiste.cz

Chládek & Tintěra, a. s.

NEPOMUK

Zrestaurovaná socha sv. Jana Nepomuckého

V říjnu 2024 bylo dokončeno restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého v Oselcích u Nepomuku. Pískovcová plastika v podživotní velikosti je osazena na hranolovém členěném podstavci. Došlo k očištění povrchu kamene intenzivně biologicky napadeného. Rozsáhlé starší vysprávky (například horní břevno kříže) byly odstraněny a nahrazeny. Praskliny v kameni byly injektovány organokřemičitým prostředkem. Pro plastické retuše byl použit tmel míchaný z křemičitých písků vhodných frakcí, pojený bílým cementem s přídavkem vzdušného vápna. Tmel byl probarvován ve hmotě anorganickými pigmenty. Dle dochovaných otvorů v základně soklu byly doplněny kovové kramle schodnic. Ty byly vyrobeny z nerezového materiálu kovářským zpracováním. Obnoveny byly i atributy (svatozář a palmeta), které byly přelaceny plátkovým kovem a osazeny do připravených otvorů. Povrch sochy byl na závěr opatřen nástřikem biocidním a hydrofobizačním prostředkem. Restaurování financovala obec Oselce za podpory Plzeňského kraje.

www.nepomuk.cz

Lukáš Mácha

Prinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

SLANÝ

Začala výmalba kostela sv. Gotharda z 12. století

V roce 2024 byla provedena první etapa obnovy výmalby hlavní lodi kostela sv. Gotharda, který byl založen ve 12. století. Úsek zahrnoval první klenební pole u presbytáře spolu s vítězným obloukem. Restaurátorky a restaurátoři provedli zkoušky čištění a fixáže malby, které byly odsouhlaseny orgány památkové péče. Malby jsou provedeny hlinkovou technikou, proto se výrazně sprašují. K větším ztrátám při čištění dochází zejména na kamenných žebrech, kde barevnou vrstvu tvoří šedé napodobení kamene nanášené tupováním či nástřikem. V ostatních partiích do značné míry zůstává barevná vrstva šablonové malby. Při bližším zkoumání lze pohledem vidět velké plochy malby, jež se odlupují a jsou zaneseny silným nánosem prachu. Kostel se nemaloval více než století, a proto si náležitou péči jistě zaslouží. S financováním pomáhá Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón Ministerstva kultury, církev i samotné město Slaný. V příštím roce bude pokračovat další etapa.

www.meuslany.cz

Město Slaný

SOBĚSLAV

Opravené brány u kostela sv. Marka svítí do dálky

V červenci 2024 byla dokončena oprava dvou vstupních bran do parku u kostela sv. Marka. Předmětem oprav bylo statické zpevnění porušených říms, nahrazení nesoudržných a nevhodných cementových omítek omítkami s vysokým podílem hydraulických pojiv. Povrch bran byl následně sjednocen celoplošným štukováním a natřen vápennou barvou v odstínu lomená bílá. Byla vyměněna prejzová krytina a na západní bráně osazeny nové křížky na vrcholy věžiček. Nové křížky jsou vyrobeny z umělého písčivce podle dochovaných křížků na severní bráně. Protože jsou obě brány nemovitou kulturní památkou, byly k opravám použity tradiční materiály a stavební postupy. Akce byla podpořena dotací ve výši 100 tisíc korun v rámci dotačního programu Jihočeského kraje: Kulturní dědictví, 1. výzva pro rok 2024, opatření č. II – Nemovité kulturní památky.

www.musobeslav.cz

Město Soběslav

TACHOV

Zámek slaví, pro veřejnost je otevřený už 10 let

Turisté si prohlídkový okruh zámku mohli poprvé projít v roce 2014. Letos tedy slaví 10 let od zpřístupnění veřejnosti. V komnatách se návštěvníci vrátí do 19. a na začátek 20. století. Tedy do doby, kdy patřil knížecí rodině Windischgrätzů, posledním majitelům tachovského panství. Památka stojí na místě středověkého hradu, dodnes se dochoval základ válcové věže, která byla po dlouhá staletí městskou dominantou. Dnešní klasicistní podobu získalo sídlo na přelomu 18. a 19. století. Dali mu ji právě Windischgrätzové, kterým patřil až do 30. let 20. století. Po druhé světové válce budovy chátraly, sloužily jako sýpka či prodejna nábytku. Později byl zámek dokonce určen k demolici. K té naštěstí nikdy nedošlo, a to hlavně díky partě nadšenců s názvem Dědkostroj, která iniciovala jeho záchranu. Ta probíhala celkem 14 let, hotovo bylo v roce 1983, kdy opravené prostory využil tehdejší městský národní výbor a lidová škola umění. Ta již jako základní umělecká škola v něm působí dodnes.

www.mesto-tachov.cz

Město Tachov

ZPRÁVY ON-LINE

Šance záchranu zchátralých objektů pevnostních měst Terezín a Josefov

ČESKO | Vláda na svém květnovém zasedání schválila program Ministerstva pro místní rozvoj na záchranu poškozených budov v obou městech. Ze Systémového programu obnovy a rozvoje pevnostních měst by mělo být do míst investováno ročně až 120 milionů korun.

Kryštof Havlice

Hlasujte v anketě Alej roku 2024. K výběru je 60 nominací

ČESKO | Do 14. ročníku ankety Alej roku lidé nominovali celkem 60 alejí a stromořadí z celého Česka. Nejvíce jich je z Moravskoslezského kraje, a to 11. Následuje Kraj Vysočina se 7 a Plzeňský kraj se 6 nominacemi. Jediným krajem bez zástupce je Karlovarský kraj.

Josef Týmonek

ROZHOVOR | S Karolínou Hoňkovou Radilovou o záchraně a obnově synagogy

VOLYNĚ (STRAKONICKO) | Snahou zapsaného ústavu Synagoga Volyně je zá-

chrana a zpřístupnění cenné památky, která se dlouho nacházela v neutěšeném technickém stavu. Na podrobnosti obnovy, využití místa pro kulturní účel a další aktivity jsme se zeptali jeho zakladatelky.

Synagoga Volyně, z. s. ul.

FOTOGALERIE | Obnovená huť se slévárnou Barbora

JINCE (PŘÍBRAMSKO) | Městys Jince před sedmi lety koupil zanedbanou významnou technickou kulturní památku. Po obnově byla stavba v květnu zpřístupněna a zdejší expozice zaměřená na podbrdské hutnictví a uhlířství prezentuje stěžejní etapy výroby železa v českých zemích.

Městys Jince

ROZHOVOR | S Lenkou Kodešovou o novinkách v záchraně zámku Pětipsy

PĚTIPSY (CHOMUTOVSKO) | Nedávno byla dokončena další významná fáze náročné záchranu a obnovy architektonicky a urbanisticky cenného zá-

Via Levamente, z. s. ul.

meckého areálu. Na další související podrobnosti jsme se zeptali předsedkyně spolku Via Levamente, který stojí za jeho proměnou.

Časopis Památky reflektuje novinky z oboru ve východních Čechách

KRÁLOVÉHRADECKÝ A PARDUBICKÝ KRAJ | Odborný časopis Památky, který vydává Národní památkový ústav, se v dalším vydání zaměřuje na nové poznatky v oblasti obnovy památek v Královéhradeckém a Pardubickém kraji. Upozorňuje i na neobjevené památky a popularizaci oboru.

Národní památkový ústav

Benefiční plavba PROPAMÁTKY podpoří vytopený bytový dům ve Vidnavě

PRAHA | Na Benefiční plavbě PROPAMÁTKY se skupinou Znouzectnost, která se konala 1. října na lodi Natal, se sešli příznivci památek, aby podpořili kulturní dědictví. Částku 10 tisíc korun z výtěžku věnujeme obnově zatopeného památkově chráněného domu čp. 121 ve Vidnavě.

Archiv Zbyřka Konečnický

Obnova luhačovického areálu Slunečních lázní

LUHAČOVICE (ZLÍNSKO) | Letos byla dokončena rekonstrukce komplexu Vodoléčebného ústavu a Říčních a slunečních lázní, kterému vtiskl svou podobu architekt Dušan Jurkovič. Akce uspěla v soutěži Stavba roku 2023 Zlínského kraje v kategorii Stavby občanské vybavenosti.

Jan Dostál

FOTOGALERIE | Obnova synagogy

BUDYNĚ NAD OHŘÍ (LITOMĚŘICKO) | Na jaře byla dokončena kompletní obnova cenné památkově chráněné stavby z 18. století. Rekonstrukce se stala regionálním vítězem soutěže Památka roku a usiluje také o cenu Patrimonium pro futuro 2024 v kategorii Obnova památky.

Kryštof Havlice

Soutěž veřejných sbírek: zvítězil Plumlov

ČESKO | Vybrali jste. Soutěž veřejných sbírek MÁME VYBRÁNO má své vítěze. V kategorii Cena veřejnosti bodovaly stavební úpravy na zámku Plumlov, finančně nejspěšnější je sbírka na od-

lití zvonů do kostela v Městě Touškov. Akci tradičně pořádá Institut pro památky a kulturu.

Jiří Komárek - Wikimedia commons, CC-BY-SA 3.0

FOTOGALERIE | Obnova sousoší skalních reliéfů husitských bojovníků

BOŘITOV (BLANSKO) | Loni byla dokončena kompletní restaurátorská obnova památkově chráněného skalního reliéfu na úpatí kopce Velký Chlum. Pískovcová socha představuje v nadživotní velikosti postavy Mistra Jana Husa, Jana Žižky z Trocnova a Prokopa Holého.

Jaroslav Jelínek

ROZHOVOR | S Ivanou Valáškovou o činnosti Centra kreativního muzejnictví Královéhradeckého kraje

HRADEC KRÁLOVÉ | Centrum kreativního muzejnictví, které je součástí Muzea východních Čech v Hradci Králové, vytváří spolupracující a otevřený prostor zaměřený na rozvoj muzeí v Královéhradeckém kraji. Na podrobnosti jsme se zeptali vedoucí centra.

Ceny Národního památkového ústavu 2024 byly slavnostně uděleny

PRAHA | Na Nové scéně Národního divadla byly 15. listopadu vyhlášeny Ceny Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro 2024. Vítězové obdrželi skleněné sošky symbolizující pomocnou ruku památkové péče od sochaře Kurta Gebauera, které vznikly ve firmě Lasvit.

Národní památkový ústav

KNIHA | Památky a povodně

ČESKO | Cílem knihy Památky a povodně od Kláry Nedvědové a kolektivu autorů je šířit informace o protipovodňové ochraně a zvýšit povědomí o preventivních i sanačních opatřeních. Ta mohou vlastníci památek využít právě pro tuto speciální kategorii staveb.

Prestižní soutěž Stavba roku 2024 zná letošní vítěze

ČESKO | Celkem 15 titulů a 26 zvláštních cen bylo uděleno v již 32. ročníku celorepublikové soutěže Stavba roku 2024. O titul svedlo klání 116 přihlášených staveb z Česka a čtyři zahraniční stavby. Slavnostní vyhlášení vítězů se konalo 8. listopadu v pražském Rudolfinu.

Zprávy pro vás připravujeme každý den. Sledujte nás on-line a odebírejte e-mailový zpravodaj.

www.propamatky.cz

SOUVISLOSTI

Pokud hledáte příběhy s dobrým koncem, čtete dál. Pokud hledáte na první pohled beznadějně situace při záchraně památek, čtete také dál. Čtete dál, pokud věříte na zázraky.

Marek Matějka projížděl na jaře 2016 serpentinami v Bílých Karpatech. V jednu chvíli se ohlédl a přes pravé rameno zahlédl polorozpadlou hliněnou chalupu. „Byla to láska na první pohled, která se proměnila v celoživotní vášeň a ta trvá dodnes...“ popisuje dnes už hrdý vlastník začátek cesty k obnově této malebné stavby – Janůšovy usedlosti v Žitkové. Od té doby zachránil v Moravských Kopanicích nejen zmiňovanou usedlost, ale také roubenou stodolu, historickou sušírnu ovoce a postavil výklenkovou kapličku. Pomáhá zachovávat zvyky, stejně jako staré odrůdy ovocných stromů.

Tento příběh je ale cenný ještě ze dvou důvodů. Zprv: nemusíte být zrovna architekt ani milionář, abyste se mohli pustit do záchran podobné památky. Marek je totiž vzděláním historik a teolog. Zadruhé: stejně jako Marek se můžete připojit a podporovat osvětu a záchranu dalších památek každý měsíc:

Zapojte se také

Darujte pravidelně a podporujte české kulturní dědictví.

darujme.cz/propamatky

Poslechněte si vyprávění Marka Matějka v rámci diskuzního salonu Obnovené dědictví na stránce projektu MÁME VYBRÁNO. Tento i další příběhy představujeme veřejnosti díky podpoře pravidelných dárců. Děkuje.

Váš tým PROPAMÁTKY

MÁME VYBRÁNO

Jedinečná konference – setkání a diskuze s majiteli památek, kteří svými příběhy inspirují ostatní.

20. května 2025 | klášter dominikánů v Praze

www.mamevybrano.cz

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU A ČASOPISU PROPAMÁTKY

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI

Antikhaus

HISTORICKÁ OKNA

Okna a dveře pro historické budovy – kde jiní končí, my začínáme.

www.antikhaus.cz

Bochemit®

WOOD CARE SINCE 1968

Likvidace dřevokazného hmyzu a následná ochrana dřeva proti hmyzu, houbám i plísním

www.bochemitshop.cz

Dokumentujeme památky metodami 3D skenování, bezpilotním snímkováním včetně zpracování dat.

www.g4d.cz

Keramika jako kámen: pálené kameninové stavební materiály pro opravy historických staveb

www.cihelnakadan.cz

Využijte více než 25 let našich zkušeností s osvětlením památek, galerií a muzeí.

www.etna.cz

Kompletní servis v projektovém řízení, poradenství a financích se zaměřením na dotace v oblasti památek a muzeí

www.simplypro.cz

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek

www.keim.cz

BE SURE. BUILD SURE

Prověřené maltové směsi pro památky a řešení vlhkostních problémů u historických objektů

www.mc-bauchemie.cz

Znáte důvěryhodné a seriózní společnosti, které působí v oblasti obnovy a péče o památky u nás? Dejte nám o nich vědět.

PROPAMÁTKY

Ročník 12, číslo 4, vychází 4x ročně

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o. p. s.

Šéfredaktorka: Jitka Skořepová

Redakce: Kryštof Havlice, Zbyněk Konvička,

Aleš Kozák, Kristýna Julinová, Jan Štifter

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková,

Jindřiška Kukrálová, Zuzana Richterová

Grafická úprava: Jiří Pobřísl a Jan Šturo

Evidenční číslo: MK ČR E 20818

© Institut pro památky a kulturu, o. p. s.

E-mail: redakce@propamatky.cz